

Хоменко Т. А.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ТЕОНІМИ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ

Анотація. Вивчення мовної картини світу знаходиться в центрі уваги дослідників вже кілька десятиліть. Її пізнання дає змогу зрозуміти ментальність та спосіб життя народу, що важливо при спілкуванні з представникам іншої культури. Поняття мовної картини світу у науку ввів Л. Вайсгербер. З того часу цей термін зазнавав змін. Зараз мовна картина світу розглядається як відображення у значенні лексичних одиниць уявлень про світ певного етносу. На початку 21 ст. Р. Зіmek та В.В. Левицький розглядали проблеми міфології та міфопоетичної картини світу давніх германців. Дана стаття має на меті з'ясувати та описати лексеми-теоніми в мовній картині світу давніх германців в лексико-семантичному аспекті.

В основі вірувань давніх германців лежав політеїзм. Вони вірили у багатьох богів, наділяли їх певними надприродними можливостями. У германців існувало загальне слово *gūða, значення якого затемнене – це той, кого шанують або самостворена субстанція. У них верховним богом вважався Один/Водан. Це ім'я містить пояснення його характеру та багатьох функцій. Один/Вотан уособлював стихійні сили природи, він був богом бурі. Він був лютим богом, богом війни та покровителем воїнів. Одночасно з цим він міг усюди проникати та збирати мудрість, був богом поезії та верховним шаманом.

Його всепроникність та лють уособлена в атрибутах: найвищому троні, чарівному коні, вовках та воронах. Ім'я Одіна/Вотана міститься у назві дня тижня середі (англ. Wednesday), іноді його ім'ям називали людей. Багато сіл та гірських вершин у місцях розселення давніх германців носить ім'я верховного бога Одіна/Водана.

Один витіснив з місця верховного бога Тива/Тюра. Ім'я Тива генетично пов'язане з іменами Зевса та Юпітера, він був богом неба і сонця. Із зміною способу життя давніх германців актуальними стали битви за виживання та експансія на інші землі, тому Тив/Тюр змінив свої функції, перетворившись на бога війни, а потім і зовсім поступився місцем Одіну/Вотану. Тиву/Тюру присвячений день тижня вівторок (англ. Tuesday, нім. Dienstag). Ім'я цього бога зустрічається в топонімах та іменах людей.

Ключові слова: мовна картина світу, лексична одиниця, давні германці, теоніми, верховний бог германців.

Постановка проблеми. Мовна картина світу інтенсивно вивчається дослідниками в останні десятиліття. Матеріальні та духовні реалії народу відображаються у мовній картині світу, тому знання мовної картини світу має велике значення в контексті контакту культур. Одні й ті ж явища життя по-своєму фіксуються кожним народом у його мові. Отже, певним чином відрізняється бачення народами навколишнього світу. Сучасна людина все частіше потрапляє у обставини, коли треба контактувати з представниками іншої культури. Тому необхідно ознайомитися з основними реаліями, що містяться в мовній

картині світу іншого народу. У таких ситуаціях важливо знати про базові поняття мовної картини світу свого співрозмовника, а також про її історичний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукову термінологію поняття мовної картини світу ввів Л. Вайсгербер у 30-х роках минулого століття. Він зазначав, що картина світу конкретної мови містить духовний зміст, знання, що існують у мові конкретної спільноти [1]. Зараз мовна картина світу розглядається Ю.Д. Апресьяном та його учнями як відображення в семантиці мовних одиниць уявлень про світ, притаманних носіям певної мови та культури, що сприймаються ними як самоочевидні [2, с. 17].

В останні роки в публікаціях розглядалися проблеми про співвідношення мовної картини світу, концептуальної картини світу та художньої картини світу [3], професійну мовну картину світу [4], фразеологічні одиниці-теоніми в українській мовній картині світу [5].

У середині 20-го століття А.Я. Гуревич, В.Я. Петрухін, Т.В. Топорова М.І. Стеблін-Каменський випустили праці, що були присвячені германо-скандинавській міфології. На початку 21 ст. Р. Зіmek, В.В. Левицький займалися питаннями германської міфології та міфопоетичної картини світу давніх германців.

Дану статтю присвячено таким не вирішеним раніше проблемам, як дослідження відображення германо-скандинавських теонімів лексичними та семантично-етимологічними засобами в мовній картині світу давніх германців.

Мета статті – з'ясувати та описати слова-теоніми в мовній картині світу давніх германців в лексико-семантичному аспекті.

Виклад основного матеріалу. В основі вірувань давніх германців лежав політеїзм індоєвропейців. І індоєвропейці, і германці вірили у багатьох богів та приписували їм певні функції. Але у різних груп індоєвропейців верховна істота називалася по-різному. Вважається, що слов'янське слово «бог» має зв'язок з давньоіндійським bhaga- – «той, хто розподіляє блага, любов», у романських народів назва бога має латинське коріння deus (< іє. *dejeqs < *dej-/di- «сяяти, блищати» > «небо») [6, с. 66].

Германське слово *gūða, що означає «бог» має нев'язнену етимологію. Воно зіставляється з дінд. hūta «покликаний», hávatē «кличе» *ghutō «той, кого кличуть, викликають чарівництвом». Також беруть до уваги дінд. слово juhōti «підливає масло у вогонь, жертвує», *gūða «той, кому жертвують, поклоняються, почитають» [6, с. 68]:

a. god «бог», да., дфріз. god, н. Gott «бог», днв. got, дс. god, шв. gud, дісл. guð, гот. guþ, gudis, герм. *gūða «бог» [7, с. 229].

Я. Грімм вказував на зіставлення Gott з перс. *khodā*, що розглядалося як скорочення з авест. *qvadāta* «самоданий, нестворений», санскр. *svadāta* «самостворений» [8, с. 150]. У германно-скандинавській міфології боги походили з двох родів – роду асів та роду ванів:

н. Ase «бог з роду Асів», днв. ans- (в іменах власних), да., дс. *ōs* «бог», дісл. *äss*, рун. *ansur*, гот.-лат. *anses* (мн.) «напівбоги», < герм. **ansuz* «бог з роду Асів»// дінд. *ásuga-* «бог, дух», авест. *ahū* «пан», іс. *ansu-/ṅsu-* «бог, божество, дух»

Назва *ans/as* пов'язувалася із індоєвропейським коренем **an-* «дихати», з герм. **ansuz* – з хет. *ḥaššu-* «цар», гр. *hēnia* «вузда» («бог, що зв'язує»); – з хет. *ḥaššu-* «цар» та *ḥaš-* «народжувати» < іс. **Hons-/Ḥns-* «народжувати, робити» (> «засновник роду» > «бог»).

Виходячи з культу ідолопоклонства, коли поклоніння богів мислилося як поклоніння стовпу із зображенням бога (відомий у землях саксів стовп Ірмінсуль), **ansu-* «бог» пов'язувалося з **ansa-* «стовп»: гот. *ans* «балка, колода», дісл. *äss* «стовп, балка», свн. *ans-boum* «міст у вигляді колоди».

Назва іншої групи богів – ванів – пов'язується із позначенням любові, приязні: дінд. *vanas-* «бажання», дісл. *vinp* «друг», да. *wine*, днв. *wini* «друг», іс. **цeпə-* «бажати, хотіти, прагнути» [6, с. 69].

Верховним богом давніх германців вважався Водан або Одін (**Wōdinaz*, дісл. *Ōdinn*, днв. *Wuotan*, да. *Wōden*); назва **wōdinaz* має етимологічні зв'язки з німецьким словом *Wut* «лють» < герм. *Wōdaz* «одержимий, шалений, лютий»/

Я. Грімм вказував, що готською мовою це ім'я мало б форму *Vōdāns*, давньоверхньонімецькою мовою його писали як *Wuotan*, лангобарди – *Wōdan*, *Guōdan*, давні сакси – *Wuodan*, *Wōdan*, жителі Вестфалії – *Guōdan*, *Gudan*, англосакси – *Vōden*, фризи – *Wēda*, скандинави – *Ōdinn*, на Фарерських островах – *Ouvin* [8, с. 330]. Він пов'язував ім'я Вотана/Одіна, по-перше, із давньоскандинавськими словами *waða*, *ōð* та давньоверхньонімецьким *watan*, що означали «перетинати, переходити, стрімко рухатися»; по-друге, з іменником *wuot*, яке походить з дієслова *watan*, та означало «розум, вдача» і «стрімкість, буйство»; по-третє, із давньоскандинавським словом *ōðr*, що значило «розум», по-четверте, з баварським *wueteln*, що мало значення «рухатися», «нормитися», «буйно рости», «розцвітати».

Таким чином, в імені цього бога «заховані» його функції та поле діяльності. Одін був всесильним, усюдисущим божеством із швидко мінливим, запальним, диким характером, що уособлював стихійні сили природи та, зокрема, бурю. Він керував Диким воїнством, яке з'являлося на небі під час бурі. Одночасно Одін виступав як мудрий та могутній бог. У Одіна був трон Хлідскьяльв (*Hliðskjalf*), найвищий у світі, звідки він і оглядав увесь світ та бачив що де відбувалося. На цьому троні дозволено сидіти лише йому та його дружині богині Фрігт. Його всепроникність відображена також у функціях воронів, які йому належали, і які літали світами і розповідали Одіну, що вони бачили. Імена воронів – Хугін («мудрий») та Мунін («пам'ятаючий») – вказують на те, що їх володар міг думкою полунути у будь-яку частину своїх володінь.

У міфах Одін з'являвся в образі подорожнього, воїна, шамана, поета, мудреця, знавця рун. Як подорожній він приходив в домівки людей в образі одноокого старого, одягненого у синій плащ та крислатий капелюх. Одін перевіряв людей на гостинність та щедрість, караючи негостинних та жадібних

навіть смертю. Його каральна функція уособлена у двох вовках, які йому належать, – Гері («жадібний») та Фрекі («ненажерливий», «лютий»).

Як бог війни та Верховний воїн Одін володів чарівним восьминогим конем Слейпніром та списом Гунгніром. Його кінч теж міг проникати куди завгодно, він міг перетинати кордони світів і мчати по землі та у повітрі. Спис мав властивість влучати у ціль, а потім повертатися назад до хазяїна. Одін – лютий бог. Він розпалював агресію між людьми і під час битв забирав воїнів до його палацу Вальхалли, збираючи своє військо на час Рагнарьоку. Одін вважався покровителем воїнів і звався *valfadir*, *herfadir* («батько загиблих», «батько воїнств»). Замість слова «вмерти» скандинави вживали вирази «уходити до Одіна», «гостити у Одіна», «відвідувати Одіна».

Одін хотів зібрати всю світову мудрість та готовий багатим пожертвувати за неї. За ковток мудрості з джерела Міміра він віддав йому одне око. В. Левицький зазначає, що у цьому міфі наявний зв'язок між зором та знаннями (рос. «видеть» – «ведать») [6, с. 66]. За знання рун він провів шаманський обряд і повісився на Світовому дереві, де перебував дев'ять днів і ночей без пиття та їжі, пробитий своїм же списом, принісши у жертву себе собі ж. У Одіна були назви *galga valdr* «шибениці володар», *galga farmr* «шибениці тягар», *hangagoð*, *hangatútr* «висячий бог». Він вмів оживляти повішаних та розмовляти з ними.

Слова, що позначали лють та одержимість, характерні для Одіна, генетично пов'язані у германських мовах з поняттям «поезія»: дісл. *ōðr* «поезія, одержимість», да. *wōr* «спів, голос, поезія»; лат. *vātēs* «пророк, провісник», дісл. *faith* «поет», дінд. *Vātaḥ* «вітер, бог вітру», рос. вития «оратор» < іс. **ацə-/цə-/цə-* «дути» [6, с. 66]. Одін вважався богом поезії. Про це розповідає давньоскандинавський міф щодо здобуття ним у велетнів меду поезії. Цікаво, що готське слово *vōðis* означає «солодкий».

На честь цього бога був названий «середній» день тижня, середа: у Вестфалії – *Godenstag*, *Gonstag*, *Gaunstag*, *Gunstag*, в Аахені – *Gouesdag*, на Нижньому Рейні – *Gudestag*, *Gudenstag*. У середньонідерландській мові середа називалася *Woensdach*, у новонідерландській – *Woensdag*, у давньофризькій – *Wernsdei*, у новофризькій – *Wansday*, у північнофризькій – *Winsdei*, у давньоанглійській – *Vōdenes*, *Vōdnes dæg*, в англійській – *Wednesday*, у давньоскандинавській – *Ōdinsdagr*, у шведській – *Onsdag*, у данській – *Onsdag* [8, с. 317].

Я. Грімм вказував, що ім'я верховного бога давали і людям – *Wuotan*, *Woatan*, *Wuotunc*, *Wōdunc* [8, с. 330]. У розмовних формулах у Вестфалії зустрічався зворот «O Woudan! Woudan!», у Мекленбурзі – «Wod! Wod!». У давніх англійців Чумацький шлях називався *saer Gwydion* «замок Гвідона» у нідерландців сузір'я Великої ведмедиці та зірка Арктур називалися *Woenswaghen*, *Woonswaghen* «повозкою Водана».

У місцях розселення германців у пізніші часи утворювалися села та місцевості із назвами *Wōdenesweg*, *Watanesweg*, *Wōdeneswege*, *Wdenswege*, *Wōdenswege*, *Wutenswege*, *Godenschwege*, *Gutenswegen*, *Wōdenesberg*, *Gotansberg*, *Wodnesbyrg*, *Vōdnesbeorg*, *Wodnesbury*, *Wodnesdyke*, *Vōdanesfeld*. Гори також часто мають назву, пов'язану з Воданом/Одіном: *Othensberg-Onsberg* (острів Самсе), *Odensberg* (Сконе), *Wōdenesberg-Gudenesberg-Godesberg* (Бонн), *Gudensberg-Vdenesberg-Wuodenesberg* (Гессен), *Gudensberg* (Ерксхаузен), *Gudenberg* (Оберельзунген), *Wonesberth* (Арденни), *Vōdnesbeorg-Wodnesborough-Wansborough* (Вілтшир).

Ім'я верховного бога зустрічалося у обрядових піснях по закінченню жнив та сінокоосу. Люди залишали незібраним врожай з останньої ділянки і закликали коня Одіна прийти поїсти, а Одіна освятити наступний врожай: *Wode, Wode, hal dinen rosse nu voder...* [8, с. 357]. В Данії та Ісландії невеликий водоплавний птах – малий уліт – названий на честь Одіна «*Óðinshani*», «*Odenshane*», «*Odensflug*». У Нідерландах відстань між великим та вказівним пальцем називали *Woedensspanne*, *Woedenspanne*, *Woenlet* «суглоб Вотана», «п'ядь Вотана».

Але не завжди Один був верховним богом германців. Як і у більшості народів, бог неба/сонця стояв на чолі пантеону германських богів. Із зміною способу життя змінилися також функції верховного бога, він став відповідати не за «ясний день», а за удачу на війні. Потім ці функції перейшли до більш «підходящого» бога Водана/Одіна.

Германське слово **tīwaz* пов'язане із подібними словами в інших індоєвропейських мовах: гр. *Zeús* (< **Дје-us*) Зевс, лат. *deus* «бог», дінд. *dēvāh* «бог», укр., рос. диво, дінд. *div* «небо», лат. *Jovis*. На основі фонетичного підходу можна виявити спорідненість **tīwaz* із словом «день». Германська лексема **tīwaz* виникла із індоєвропейського **dejeu-* – це один з варіантів кореня з гетероклітичною основою *-eu/-n*: **dejeu-/dejen*. Поданий другий варіант цього кореня відображений в укр. день, псл. **dънь*, гот. *sin-teins* «щоденний». Обидва варіанти мають витоки з іє. **deǵ-/di-* «сяяти, блищати». У давніх індійців, греків, римлян *diva/zeus* був богом неба і верховним богом: дінд. *dyáuṣ-pitár* – гр. *Zeū-pater* – лат. *Jū-piter* «небо-батько» [6, с. 65].

У давньоскандинавській мові цей бог звався *Tǫr*, у давньоанглійській – *Tīw*, у давньонімецькій – *Zio*, у готській – *Tīus*. Давньоскандинавські джерела характеризують Тюра як найвідважнішого та найсміливішого, розумного та мудрого. Чоловікам варто було звертатися до нього. Від нього залежала перемога у бою.

День тижня вівторок названий на честь Тюра. Шваби називали його *Ziastac*, алеманни – *ziestag*, *zinstag*, *ziestig*, *zistig*, *zienstig*, *zeinstig*, *zinstag*, у Центральній Німеччині – *diestag*, *tiestag*, новонімецькою мовою – *Dienstag*, середньонімецькою мовою – *Disendach*, *Dicendach*, *Dissendach*, новонімецькою – *dingsdag*, *dinsdag*, *dissendag*, давньонімецькою – *Tysdei*, новофрізькою – *Tuesdey*, північнофрізькою – *Tirsdei*, давньоанглійською – *Tīves dæg*, англійською – *Tuesday*, давньоскандинавською – *Tǫrsdagr*, шведською – *Tisdag*, данською – *Tirsdag* [8, с. 317].

Цей день був присвячений загальним зборам германців – тингу. На ньому, поміж іншого, розглядалися і судові справи. Тому Тив/Тюр може вважатися богом тинга та правопорядку.

В «Молодшій Едді» Тюр названий сином Одіна. Одіна називали *Sigtǫr* (бог перемоги), *Hroptatǫr* (бог мудрості), *Gautatǫr* (богом гетів), *hāngatǫr* (бог повішаних), *faromatǫr* (бог вантажів), *bōdvarǫr* (бог битв), *geirtǫr* (бог списа), *angantǫr* (бог радості). Тор названий *reiðatǫr*, *reiditǫ* (бог повозки) [9]. Друга частина цих назв *tǫr* показує, що Тюр був старший за Одіна та Тора. У «Пісні про Хюміра» батьком Тюра названий велетень Хюмір, що підтверджує, що Тюр вів свій родовід від велетнів, як і сам Один, і був за рангом, щонайменше, рівним йому, а з етимологічної точки зору – набагато старшим. Напевне, у пізні часи Одін приписували батьківство інших богів-асів, оскільки він вважався *Alföðr* «всеотцем».

Тюр згадується у міфах. Коли асам знадобився великий казан на святі, організованому велетнем Егіром, Тюр разом з Тором рушили до оселі Тюра. В його батька Хюміра якраз зберігався підходящий. Коли вони прийшли до батьків Тюра, мати сховала їх, бо Хюмір був дуже злим велетнем. Він глянув на стовп, за яким ховалися Тюр і Тор, стовп поламався, казани, що висіли на ньому розбилися, вцілів лише один. Це і був потрібний їм казан. Пройшовши низку випробувань, Тор забрав казан та приніс його асам. Кожного року аси варили в ньому пиво.

Ще один міф пов'язаний з вовком Фенрфром, якого породив Локі. Разом з іншими дітьми Локі це чудовисько привели до Одіна, і аси вирішили залишити його у себе під наглядом. За пророцтвом Фенрір мав вбити Одіна, а аси хотіли цьому завдати. Вовк ріс дуже швидко, годувати його наважувалося лише Тюр. Щоб нейтралізувати вовка, аси задумали його зв'язати. Два рази їм це не вдавалося, вовк рвав ланцюги. Тоді темні альви виготовили ремінець, який вовк розірвати не міг. Ніби граючись, аси запропонували йому і втретє випробувати свою силу. Щось підозрюючи, Фенрір погодився за умови, що хтось з асів вкляде йому руку до пащі. Це зробив Тюр. Як вовк не старався, не міг він звільнитися від ремінця і тоді відкусив Тюру руку до зап'ястя. Тюр залишився одноруким.

Під час Рагнарьоку Тюр бореться із псом Гармом. До цього пес був прив'язаний у печері Гніпахеллір, а під час Рагнарьоку вирвався на волю. Цей пес вважався найнебезпечнішим. Тюр вступив з ним у бій, і обидва загинули.

Ім'я Тюра входило до складу топонімів, ймовірно, на цих місцях були його святилища у язическі часи. У Нижній Саксонії знаходилися гора *Ziesberg* (гора Ціо) та населений пункт *Tisdorf* (село Тіса), у Баварії – *Zierberg*, у Нижньому Гессені – *Zierenberg*. У Зеландії зустрічалися назви *Tubierg* (гора Тюра), *Tisvelde* (Тисове джерело), *Tyusting* (тинг Тюра), у Ютландії – *Tystathe* (маєток Тюра), *Tiislunde* (ліс Тііса), у Швеції – *Tistad* (маєток Тюра), *Tisby* (поселення Тюра), *Tisjö* (озеро Тюра), *Tyved* (ліс Тюра).

Деякі рослини називали іменем Тюра: *Týsfiola* «фіалка Тюра», фіалка пахуча, *Týrhialm* «шолом Тюра» аконіт, *Týviðr*, *Tyved*, *Tysved*, «деревина Тюра», вовче лико, *tistbast*, вовчаник. Тюру присвячена руна *t *tīwaz* – *Tīu*, Тив [8].

Теонім Тург зафіксований у давньогерманських іменах: дсканд. *Angantǫr* (чол.) (дсканд. *angi* «солодкий запах» + дсканд. *tívar* «боги»); герм. *Angandew* (чол.) (дсканд. *angi* «солодкий запах» + герм. **Tīwaz* «бог»); англ. *Ongendéow* (чол.) (дсканд. *angi* «солодкий запах» + герм. **Tīwaz* «бог»); ісл. *Arntǫr* (чол.) (дсканд. *orn* «орел» + дсканд. *tívar* «боги»); ісл. *Bryntǫr* (чол.) (дсканд. *brynja* «броня, кольчуга, захист» + дсканд. *tívar* «боги»); шв. *Tifrið* (жін.) (дсканд. *tívar* «боги» + дсканд. *fríðr* «прекрасний, миролюбний»); ісл. *Naftǫr* (чол.) (дсканд. *haf* «море, океан» + дсканд. *tívar* «боги») [10].

Висновки. У політеїстичній системі вірувань давніх германців верховний бог міг змінювати функції або повністю передавати свої функції іншим богам. У скандинаво-германській міфології чільне місце посідав спочатку бог Тив/Тюр як бог ясного неба, потім він змінив свої функції, став богом війни і врешті поступився місцем Одін/Водану. Германське слово **gūða* що позначало бога, не має визначеної етимології і може відображати уявлення германців про бога як про вищу субстанцію, яку треба кликати, якій треба жертвувати, поклонятися або як самостворену сутність. Остання характеристика

більше підходить Тиву/Тюру як богу неба і сонця, Інші значення характеризують бога-помічника та бога-стихію. Зміна функцій богів та повна заміна бога іншим вказує на зміну способу життя народу. В епоху Великого переселення народу землеробство відійшло на другий план, а наука воювати набула пріоритету. Ймовірно, тому поряд із загальним терміном *gūða інтенсивно вживалося слово «аси», що означало «вищі/верхні боги». Аси не розумілися як самостворені боги, вони самі створювали, наприклад, інструменти, людей. У міфах аси мали особисті риси, діяли, як люди, думали, як люди, мали свої переваги та недоліки. Людське суспільство спроектоване на життя богів. З оповідей можна дізнатися про мораль, звички та цінності давніх германців. Один є всепроникним, мудрим, войовничим, знавцем поезії та рун, лютим, безжалісним, знавцем магії. Це те, до чого прагнули та чого боялися давні германці. Ці якості та вміння у давніх народів вважалися знаками могутності, завдяки ним людина могла добитися влади над іншими людьми.

Тива/Тюра та Оліна, Вотана шанували у всіх ареалах проживання германських племен. Назви топонімів свідчать про багаточисельні місця їх шанування та жертвоприношення. Цим богам приносилися людські жертви і вивішувалися на деревах. Германцям було важливо, щоб боги війни допомагали їм у битвах, дарували перемогу і цінували відданість людей їм. Навіть після смерті воїни хотіли залишатися воїнами і бути поряд з шанованим богом.

За топонімією Одіну/Водану були присвячені місцевості, ймовірно, колишні гаї, гори та населені пункти у цих місцях. Тиву/Тюру присвячували також і ліси та озера. Імена обох богів входять до назв днів тижня, чоловічих та жіночих імен, назв рослин та птахів. У рунічному алфавіті є руна t «*tīwaz», що означає «Тіу, Тив». Це показує, що цей бог мав виняткове значення для життя германців, вважався давнім богом, який був у витоків зародження світу та життя у ньому.

Література:

1. Вайсбергер Й.Л. Родной язык и формирование духа. Москва: УРСС Эдиториал, 2004. 232 с.
2. Зализняк А.А., Левотина И.Б., Шмелев А.Д. Ключевые идеи русской языковой картины мира. Москва: Языки славянской культуры, 2005. 544 с.
3. Яремчук А. Мовна картина світу – концептуальна картина світу – художня картина світу: параметричні ознаки й характер співвідношення. *Studia ukrainica posnaniensia*. 2020. Vol. VIII/1. Pp. 69–76. doi: 10.14746/sup.2020.8.1.06
4. Матвеева С.А. Лінгвокогнітивне моделювання професійної мовної картини світу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31. № 14. С. 34–40. doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-3/06
5. Вільчинська Т. Фразеологічні одиниці української мови з теонімічним компонентом як маркер національно-мовної картини світу українців. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія:

Філологія. 2020. Т. 2. № 44. С. 84–89. doi:10.24144/2663-6840/2020.2(44).64-89

6. Левицький В.В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.
7. Левицький В.В. Этимологический словарь германских языков: в 2 т. Винница: Нова книга, 2010. Т. 1. 614 с.
8. Гримм Я. Германская мифология: в 3 т. Т. 1. URL: www.studfile.net
9. Стурлусон С. Видение Гюльви. URL: www.norroen.info
10. Nordic Names. URL: www.nordicnames.de

Khomenko T. Theonyms in the language world-view of ancient Germans

Summary. The study of the language world-view has been in the center of researches' attention for several decades. The cognition of it gives the possibility to understand the nation's mentality and way of life which is important in communication with representatives of other cultures. L. Weisgerber has brought the notion of language world-view into the science. Since that time this notion had some changes. Now language world-view is understood as the reflection of world perception into the meanings of lexical units of concrete ethnos. R. Simek and V. Levitskiy studied the problems of mythology and mythopoetic world-view of ancient Germans. The purpose of this article is to find out and describe language world-view lexemes-theonyms of ancient Germans in the lexical-semantic aspect.

Polytheism was the basis of the beliefs of the ancient German. They believed in many gods, endowed them with certain supernatural abilities. The ancient Germans had a common word «*gūða», the meaning of which is unclear. That is that who is honored or is a self-created substance. Odinn was the main god by the ancient Germans. Its name contains an explanation of its nature and many functions. This god personifies the elemental functions of nature, he is the god of the storm. He is a fierce god, god of war and the patron of warriors. At the same time with this he can penetrate everywhere and collect wisdom, he is the god of poetry and the supreme shaman.

His omnipresence and fury are personified in attributes: the highest throne, the magical horse, wolves and ravens. The name of Odinn/Wotan is included in the name of the day of the week (Wednesday), some people were called by this name. Many villages and mountain peaks in the places of settlements of the ancient Germans bear the name of the supreme god Odinn.

Odinn ousted the supreme god Tiv/Tyr from his place. The name Tiv is genetically related to the name of Zeus and Jupiter, he was the god of the sky and the sun. With the change in the way of life of the ancient Germans, the battles for survival and expansions to other lands became relevant, therefore Tiv/Tyr changed his functions into the god of war, and then gave completely his way to Odinn/Wotan. The day of the week was dedicated to Tiv/Tyr (Tuesday). The name of this god is found in toponyms and names of people.

Key words: language world-view, lexical unit, ancient Germans, theonyms, supreme god of the Germans.